

**Disciplinnämndens vid Uppsala universitet handläggning av ett ärende rörande avstängning enligt 10 kap. 2 § högskoleförordningen (1993:100), m.m. Fråga bl.a. om disciplinnämnden bort bereda studenten möjlighet att närvara vid nämndens sammanträde när anmälare hördes**

---

**Anmälan**

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot Disciplinnämnden vid Uppsala universitet angående handläggningen av ett ärende rörande avstängning enligt 10 kap. 2 § högskoleförordningen. Hon anförde att disciplinnämndens beslut den 26 november 1999 fattats trots avsaknad av bevis och gjorde därtill gällande att det förelåg jäv i och med att anmälaren tilläts agera sakkunnig vid nämnden. AA klagade vidare bl.a. på att hon inte fått närvara vid disciplinnämndens sammanträde när prefekt och studierektor hördes av nämnden. Till anmälan var fogat ett antal handlingar, däribland disciplinnämndens beslut den 26 november 1999 och Länsrättens i Uppsala län dom den 23 december 1999 (mål nr 2292-99).

**Utredning**

Disciplinnämnden vid Uppsala universitet anmodades att göra en utredning angående vad som i anmälan sades om att AA inte fick närvara vid sammanträdet när prefekt och studierektor hördes av nämnden samt att till JO inkomma med ett yttrande över vad som framkommit. Disciplinnämnden inkom med ett yttrande upprättat av nämndens ordförande BB och nämndens sekreterare CC. I remissvaret anfördes följande.

Disciplinnämnden vid Uppsala universitet har anmodats att yttra sig över förhållandet att AA inte närvarade vid nämndens sammanträde den 10 november 1999 när prefekt DD och studierektor EE hördes av nämnden.

Prefekt DD och studierektor EE vid institutionen för medicinsk biokemi och mikrobiologi anmälde den 8 september 1999 AA till rektor för otillbörlig avskrift av tentamensskrivningar. Anmälan bestod av en skrivelse om fyra sidor och fyra bilagor innehållande bl.a. de i ärendet tre aktuella tentamensskrivningarna. AA bereddes tillfälle att yttra sig över anmälan och inkom den 1 oktober 1999 med en skrivelse till rektor. Rektor beslutade efter samråd med den lagfarne ledamoten, professor FF, att hänskjuta ärendet till disciplinnämnden för prövning. Sedan disciplinnämnden vid sitt sammanträde den 10 november 1999 gått igenom ärendet kallades DD och EE in för att lämna dessa tillfälle att besvara disciplinnämndens frågor. AA kallades senare in för att beredas tillfälle att inför nämnden uttala sig i

saken i enlighet med 10 kap. 11 § högskoleförordningen. De uppgifter som var av betydelse för disciplinnämndens beslut i ärendet framgick av institutionens anmälan inklusive bilagor.

I nästan alla disciplinärenden framgår fullständig bevisning om en förseelse av det skriftliga materialet. Ytterst sällan förekommer det att något framkommer vid disciplinnämndens sammanträden som enligt förvaltningslagen måste kommuniceras med studenterna. Samtal vid sammanträdena med företrädare för vederbörande institution eller med skrivningsvakter har främst funktionen att bekräfta innehållet i det skriftliga materialet. Ibland lämnas upplysningar som är nödvändiga för att kunna bedöma hur allvarlig förseelsen är och huruvida exempelvis medförda hjälpmedel har relevans för provet. Ganska ofta diskuteras organisationen av ett prov. Diskussionen kan då leda över till mer allmän diskussion av institutionens rutiner, säkerhets- och kontrollåtgärder (som kan vara direkt olämpligt att föra i en students närvaro). Ibland diskuteras studentens studiesituation (bl.a. för att man skall kunna bedöma hur avstängningen drabbar honom eller henne) och personliga förhållanden, allt i syfte att finna förmildrande omständigheter eller för att undvika att en avstängning verkar alltför strängt.

Numera har disciplinnämnden andra rutiner vid sina sammanträden än vad som gällde vid behandlingen av ärendet rörande AA. Efter att disciplinnämnden gått igenom ärendet kallas först den anmälda studenten in för att beredas tillfälle att inför nämnden uttala sig i saken. Studenten lämnas sedan möjlighet att stanna kvar vid sammanträdet då andra personer hörs av nämnden. Syftet är främst att undvika spekulationer om vad som läggs till grund för nämndens beslut.

Det kan avslutningsvis nämnas att Disciplinnämnden vid Uppsala universitet i ett yttrande till Högskoleverket angående studenternas rättssäkerhet uttalat att det borde övervägas om inte 10 kap. 11 § högskoleförordningen skulle behöva ändras för att stärka studenternas rättssäkerhet. Högskoleverket har i rapporten "20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet" föreslagit att det i 10 kap. 11 § högskoleförordningen görs tillägget att studenten även har rätt att närvara vid disciplinnämndens sammanträde i de delar nämnden inhämtar uppgifter från andra, om inte synnerliga skäl talar emot det.

AA yttrade sig över remissvaret.

I beslut den 9 januari 2003 anförde *JO André* följande.

### **Bedömning**

Med anledning av AA:s klagomål angående den bevisvärdering som låg till grund för disciplinnämndens beslut vill jag inledningsvis uttala följande.

Det är inte JO:s uppgift att ersätta den rättstillämpning som ankommer på andra organ i samhället.

JO:s huvuduppgift är att granska att myndigheter och andra som står under JO:s tillsyn följer lagar och andra författningar i sin verksamhet. Syftet med denna granskning är i första hand att undersöka om myndigheterna har handlat enligt de regler för förfarandet som gäller för dem.

JO kan inte ändra eller upphäva ett beslut som en domstol eller en annan myndighet har fattat. Inte heller brukar JO ta ställning till om ett beslut är riktigt i sak. JO tar upp en sådan fråga till utredning bara när ett beslut direkt strider mot en lag eller en förordning eller när det annars framstår som uppenbart felaktigt.

Detta innebär att JO som regel inte utreder klagomål som gäller värdering av bevisning eller andra bedömningar i domar och beslut.

Vad härefter gäller påståendet om jäv framgår av disciplinnämndens protokoll den 10 november 1999 att anmälarna hörts av nämnden. Detta förfarande är en del av nämndens utredningsskyldighet och utgör således inte en omständighet som kan innebära jäv.

Det som AA har framfört i dessa delar har mot denna bakgrund inte föranlett någon åtgärd från min sida.

Jag har i detta ärende endast funnit anledning att pröva om disciplinnämnden gjorde rätt när AA inte gavs tillfälle att närvara vid nämndens sammanträde när prefekten och studierektorn hördes.

Enligt 10 kap. 11 § högskoleförordningen skall disciplinnämnden se till att ett ärende som hänskjuts dit utreds noggrant. Nämnden skall bereda studenten som berörs av ärendet tillfälle att inför nämnden uttala sig i saken. Någon bestämmelse som ger studenten rätt att närvara då någon hörs på initiativ av nämnden finns inte i högskoleförordningen.

I den i remissvaret nämnda rapporten från Högskoleverket (Rapport 2001:27 R) – 20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet – anges vad gäller den nu aktuella frågan bl.a. följande (s. 92).

I 10 kap. 11 § högskoleförordningen anges att disciplinnämnden skall se till att ett ärende som hänskjuts dit utreds noggrant och att nämnden skall bereda studenten som berörs av ärendet tillfälle att inför nämnden uttala sig i saken. Reglerna innebär en utvidgning av förvaltningslagens regler om handläggning av ärenden och muntlig handläggning. Disciplinnämnden skall således utreda anmälningar noggrant och studenten har rätt att inför nämnden lämna uppgifter och synpunkter.

/---/

En rätt för studenten att vara närvarande under disciplinnämndens hela sammanträde skulle – såsom Uppsala universitet påpekat – bl.a. innebära att studenten skulle kunna ställa frågor till företrädare för den anmälade institutionen och bemöta de uppgifter som framförs från institutionen. Disciplinnämnderna har redan nu möjlighet att tillåta sådan närvaro. Högskoleverket instämmer dock i att det vore värdefullt för studenternas rättssäkerhet om en sådan möjlighet anges i högskoleförordningen. Rätten att närvara bör dock inte vara ovillkorlig. Det kan uppkomma situationer då det är olämpligt att den anmälda studenten närvarar, t.ex. om andra studenter skall lämna uppgifter inför nämnden.

Förvaltningsförfarandet är till sin karaktär huvudsakligen av skriftlig art. Att muntliga inslag kan förekomma framgår – i allmänhet och såvitt avser part – av 14 § förvaltningslagen (1986:223). När det gäller disciplinnämndernas handläggning skall nämnden enligt den ovan redovisade bestämmelsen i högskoleförordningen bereda den student som berörs av ärendet tillfälle att inför nämnden uttala sig i saken.

De nämnda lagrummen tar alltså sikte på den rätt en part har när det gäller att lämna muntliga uppgifter. Frågan om muntlig bevisning i ett ärende hos disciplinnämnden är oreglerad, vilket emellertid inte utesluter en sådan möjlighet. Disciplinnämnden har ju ett ansvar för att ärendet utreds noggrant. Inhämtande av

uppgifter från annan än part torde inte heller vara ovanligt i ärende hos disciplinnämnden.

En grundläggande princip i ett rättssamhälle är att en part i ett mål eller ärende skall ha fri insyn i de förhållanden som kan läggas till grund för en domstols eller myndighets avgörande. För denna insyns rätt viker också annars gällande sekretess i mycket stor omfattning.

Enligt 16 § förvaltningslagen har en part rätt att ta del av det som har tillförts ett ärende, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Genom denna bestämmelse om parts rätt till insyn i utredningsmaterialet tillförsäkras parten tillgång till handlingarna i sitt ärende. Parten kan härigenom bevaka sina intressen och också kontrollera hur myndigheten handlägger ärendet.

Rätten till partsinsyn är dock inte obegränsad. När det gäller sekretess hänvisar 16 § förvaltningslagen till 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100). Enligt sistnämnda lagrum är huvudregeln att sekretess inte hindrar att en part får del av sådant material för vilket sekretess gäller. Handlingarna eller annat material får emellertid inte lämnas ut, i den mån det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i ärendet inte röjs. I sådant fall skall myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller, i den mån det behövs för att han skall kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen skall skydda.

En bestämmelse om sekretess inom högskoleområdet finns i 7 kap. 27 § sekretesslagen. Paragrafen behandlar sekretess i ärende om avskiljande av studerande från högskoleutbildning och har således inte någon betydelse vid disciplinnämndens handläggning av ärenden rörande varning eller avstängning. Någon annan bestämmelse om sekretess inom högskoleområdet som möjliggör en begränsning av partsinsynen i sådana disciplinärenden finns inte heller.

Som framgår av 16 § förvaltningslagen förutsätter rätten till insyn enligt bestämmelsen att ärendet avser myndighetsutövning. Det torde stå klart att ett ärende rörande disciplinära åtgärder utgör myndighetsutövning. En part kan därför med stöd av 16 § förvaltningslagen åberopa en rätt att hos disciplinnämnden få ta del av det material som kommer fram under handläggningen av disciplinärendet. Bestämmelsen förutsätter dock att parten själv begär att få ta del av det material som har tillförts ärendet.

Den rätt till insyn som kommit till uttryck i förvaltningslagen talar för att studenten bör beredas tillfälle att närvara då förhör vid nämnden äger rum med andra personer. Enligt min mening ligger det närmast i sakens natur att studenten som huvudregel skall tillåtas närvara vid sådana förhör och på så sätt ges möjlighet att bemöta de påståenden som görs. Utöver hänsynen till studentens rättssäkerhet är ett sådant förhållningssätt praktiskt, eftersom disciplinnämnden då inför sitt beslut inte i särskild ordning behöver informera studenten om de uppgifter som tillförts ärendet genom förhören. Om studenten inte är närvarande när nämnden hör annan är nämnden nämligen skyldig att före avgörandet av ärendet kommunicera gjorda

anteckningar över vad som framkommit vid förhören i enlighet med vad som stadgas i 17 § förvaltningslagen. En part skall enligt detta lagrum underrättas om vad som tillförts ärendet av någon annan och dessutom ges tillfälle att yttra sig över detta. Kommunikation kan dock underlåtas enligt 17 § 1 förvaltningslagen om avgörandet inte går parten emot, om uppgifterna saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga.

I ifrågavarande ärende har disciplinnämnden fullgjort sin skyldighet att anteckna förhören (se 15 § förvaltningslagen) genom att protokoll förts vid nämndens båda sammanträden den 10 november 1999 respektive den 26 november samma år. Det första protokollet – som innehöll ett beslut om att bordlägga ärendet – översändes till AA den 16 november 1999. Protokollet innehöll bl.a. en kort redogörelse över vad prefekten och studierektorn uttalat inför nämnden utöver vad de angivit i anmälan. Under det andra sammanträdet hölls förhör med en student som befann sig i skrivsalen under den aktuella tentamen och två skrivningsvakter. Protokollet från det sammanträdet innehåller dessa personers utsagor inför disciplinnämnden. Protokollet innehöll även beslutet om avstängning jämte en överklagandehänvisning.

Såvitt framgår av min utredning har AA inte begärt att få närvara vid förhören. Det saknas därför anledning att kritisera disciplinnämnden för att nämnden inte berett AA tillfälle att övervara förhören. Vad gäller förhören med prefekten och studierektorn tycks AA ha fått del av ”utskrifterna” av dessa innan nämnden fattade sitt beslut om avstängning. Hon tycks däremot inte ha upplysts om sin rätt att bemöta uppgifterna. Det kan även konstateras att AA fick del av anteckningarna från de förhör som hölls vid nämndens andra sammanträde först i samband med att hon delgavs nämndens beslut.

Disciplinnämnden har i sitt remissvar angivit att det ytterst sällan förekommer att något framkommer vid disciplinnämndens sammanträden som enligt förvaltningslagen måste kommuniceras med studenterna. Nämnden har uppenbarligen ansett att kommunikation inte har varit nödvändig i AA:s ärende. Det kan enligt min mening ifrågasättas om situationen var sådan att undantagsregeln i 17 § 1 förvaltningslagen var tillämplig. För att så skall vara fallet krävs att kommunikationsåtgärderna är uppenbart obehövliga. Huruvida förutsättningar förelåg för att tillämpa undantagsregeln från kommunikationsplikten är dock en sådan bedömningsfråga som JO är återhållsam med att anlägga synpunkter på. Jag vill därför inte kritisera disciplinnämnden för hur nämnden har handlagt ärendet.

Jag anser det sammanfattningsvis vara av största vikt att den student som berörs av ett disciplinärende som huvudregel ges tillfälle att – om han eller hon så önskar – närvara vid de muntliga förhör som hålls av disciplinnämnden. Jag noterar därför med tillfredsställelse att Disciplinnämnden vid Uppsala universitet numera infört en sådan ordning.

Vad AA i övrigt har anfört föranleder inga uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.